

толи; „българскиятъ езикъ, който би съвпадналъ съ старословѣнския, се отдалечава отъ насъ като фата-моргана, като да не сме го последвали далечъ отъ миналото“. Още въ единъ ръкописъ отъ XI вѣкъ се смѣсватъ знаковетъ за носовитъ звукове, тъй като на полуострова никога не сж ги произнасяли като носови гласни (Ѣ, Ѧ, е), а винаги като полугласното ѣ (стр. 75); още въ IX в. българскиятъ и старословѣнскиятъ сж били съвсемъ разни езици. Затова Миклошичъ нарича малкото най-стари ръкописи, въ които нѣма никаква следа отъ днешнитъ славянски наречия, *панонски* паметници.

По тоя начинъ Шафарикъ простира родината на църковния езикъ върху Дакия, източно Маджарско и Балканския полуостровъ, доколкото той сега е завзетъ отъ българи; Панония (западно Маджарско) той присъединилъ тукъ едвамъ по-късно. Миклошичъ я търси само въ Дакия и въ Маджарско отъ двѣтѣ страни на Дунава, като изключва земитъ на полуострова.

Кирилъ и Методий превели Св. Писание въ Панония. Известно е, че за такова грамадно дѣло сигурно тѣ сж потърсили помощта на мѣстни хора. Между това, наречието на панонскитъ и на дакийскитъ словѣни вѣроятно само до толкова се е отличавало отъ езика на словѣнитъ по полуострова, че солунскитъ апостоли, които сж знаели още отъ дома си славянския езикъ, трѣбвало въ Панония да изучатъ само малко различаващото се наречие. Освенъ това, на полуострова се срѣщатъ многобройни ясни следи отъ носовитъ звукове не само презъ срѣднитъ вѣкове, но въ Западна Македония и до сега <sup>6</sup>. Най-после, не бива да се оставя безъ внимание и фактътъ, че славянитъ на полуострова по своя произходъ сж пришелци отъ Дакия и затова сж потомци тъкмо на она народъ, който и споредъ Миклошича е говорилъ на сжщия езикъ, на който и панонцитъ.

3. *Кирилица и глаголица*. Въпросътъ за изнамѣренитъ отъ Константина писмена е не по-малко мжченъ за разрешение, отколкото въпросътъ да се установи езикътъ на славянскитъ апостоли. Отдавна на славянски езикъ се пишело съ две азбуки, отъ които едната се нарича *кирилица*, а другата *глаголица*. Кирилката и до сега още е въ употреба отъ всички православни славяни. Глаголицата пъкъ нѣкога е била добре позната на цѣлия славянски свѣтъ; сега е запазена само въ Истрия, хърватското Приморие и въ северна Далмация. Въ България, гдето съ глаголка азбука сж писали още въ XIII в., сж намѣрени паметници съ това писмо въ Охридъ, Рилския манастиръ, въ Бояна подъ Витоша и на Атонъ. Въ Русия, както показва това Срезневски, глаголицата била позната дори въ XVI вѣкъ. Въ Чехия е намѣренъ само единъ глаголически паметникъ отъ X в. (Пражскитъ фрагменти).

Коя отъ тѣзи две азбуки е изнамѣрена отъ Константина и кой тогава е изнамѣрилъ другата? Въпроси все още далечъ неразрешени, макаръ че по тѣхъ сжествува богата литература.

Още въ 1785 г. Добнеръ твърдѣлъ, какво глаголицата е Константиновата азбука. Добровски я признавалъ за изобретение на хърватското духовенство въ XIII вѣкъ. Въ 1830 г. Копитаръ получилъ отъ графа Клоца фрагменти отъ нѣкакъвъ очевидно много старъ глаголски кодексъ — приблизително отъ XI в. Копитаръ издалъ тоя паметникъ и заявилъ, че глаголицата, ако не е по-стара отъ кирилката, то тя е отъ едно и сжщо време съ нея. Че глаголицата е по-стара, скоро следъ това биде установено отъ откритията на Григоровича и Успенски, направени отъ тѣхъ презъ време на пжтешествията имъ по Македония и България; Успенски дори намѣрилъ въ Иверския манастиръ на Атонъ глаголски подписъ на единъ попъ отъ Иериса въ една грамота отъ 982 г.

П. И. Шафарикъ презъ последнитъ години отъ живота си обѣрналъ най-голѣмо внимание върху този мжченъ глаголски въпросъ <sup>7</sup>. Крайниятъ